

Perinteinen Jäidenlähtöseminaari

VAIVAISAKAN PALUU

VAIVAISAKKOJA - ONKO HEITÄ?

YTT Riikka Haahtela, Oma Hämeen sote-asiantuntija, lasten, nuorten ja perheiden työryhmän sihteeri, johtava sosiaalityöntekijä Hattula

FT Jari Wihersaari, Oma Hämeen lasten, nuorten ja perheiden työryhmän puheenjohtaja, sivistysjohtaja

Vaivaisukot....

- Vaivaisukko on kirkon tai kirkkotapulien seinään kiinnitetty maalattu puupatsas, jonka rinnassa tai sylissä olevaan aukkoon voi laittaa rahaa.
- Rahat käytetään yleensä **kirkon diakoniatyöhön**. Ukkoja löytyy eniten Pohjanmaalta.
- Köyhien auttaminen oli kirkkojen velvollisuus.
- Vaivaisukot esittävät usein kerjuulla olevaa sotainvalidia, toinen suosittu esikuva ukoille on pelimannityyppi.
- Ensimmäiset ukot tehtiin **1600-luvulla**, mutta suurin osa on 1800-luvulla veistettyjä

Suomessa on ollut tunnettuja ukkoja yhteensä noin **180**.

Vaivaisukkoja on toiminnassa Suomessa noin **107**.

Vanhimpana vaivaisukkona pidetään

Hauhon kirkon ukkoa, joka on tiettävästi tehty 1600-luvun lopulla.

...Ja Vaivaisakka

Ainoa akka 107 vaivaisukon
joukossa

Vuonna 1854 lehtimäkeläinen Matti
Taipale

"Joka köyhää armahtaa, hän
lainaa Herralle."

107 vaivaisukkoa ja yksi vaivaisakka

Vaivaisukot ja akka kertovat siitä, kuinka vähempiosaisetkin ovat yhteisön jäseniä. Yli kolmasosalla vaivaisukoista on sotavamma, Mynämäen ja Särkisalon Lasarus –nimisten vaivaisukkojen kehoa kirjoavat paiseet.

Vaivaisakkaa sen sijaan ei näytä vaivaavan mikään. Akka on hehkeä persoona, jolla on tiimalasin muotoinen vartalo. Vaivaisakka ei ehkä edustakaan naisia, vaan romaniheimoa, vanhaa vähäosaisuuden perikuvaa.

Vaivaisakat ja köyhäinapu

Köyhäinapu oli pari sataa vuotta sitten **vaivaisukkojen varassa**. Vähitellen rahankeräys siirtyi kirkon sisäpuolelle, jossa kerättiin **kolehti** seurakuntalaisilta. Raha meni köyhäinhoitoon.

Kirkolla ja sen **diakoniatyöllä** on pitkät perinteet (Helsingin Diakonissalaitos perustettiin vuonna 1867). Yhtenä keskeisenä tehtävänä on ollut ”vaivaisakat” ja heidän heikon yhteiskunnallisen aseman esiin nostaminen.

Naiseus ymmärrettiin erityisasemaksi, sillä **naisilla nähtiin olevan kykyä ja valmiuksia ymmärtää, auttaa ja hoivata toisia.**

Nykyajan vaivaisakat – onko heitä?

Vaivaisakoiksi määritellään sosiaalityössä:

- jotka ovat sivussa johonkin vallitsevaan ja normaalina pidettyyn.
- joiden valinnan mahdollisuudet ovat rajalliset.
- kokemuksellista sivullisuutta.
- sosiaalistaloudellista huono-osaisuutta.

Nykyajan vaivaisakat... I

Episodi naiset marginaalisuuden ulottuvuuksista:

”Nainen oli viettänyt monta yötä veneen alla. Hänen vaatteensa olivat kosteat ja hiukset takkuiset. Kun hän saapui tukipisteelle, hän peseytyi ja haki itse uudet vaatteet rekistä. Huokaisten hän istahti viereeni ja sanoi ”Voiko olla ihanampaa tapaa aloittaa aamu?”

Mistä esimerkki kertoo?

Nykyajan vaivaisakka – sukupuoli on monimuotoinen.

Sukupuoli koostuu henkilökohtaisesta sukupuoli-identiteetistä sekä kollektiivisesta ihmisiä yhdessä pitävästä identiteetistä

Doreen Massey (1994, 120-121) kuvaa, kuinka paikka tulee ihmiseen itseensä.

Sukupuoli rakentuu arjen käytännöissä, paikoissa ja tiloissa.

Nykyajan vaivaisakat... II

- Naistyö – toimintaa rakennettu asunnottomille naisille. Perusteena se, että naisten asunnottomuus jää miesten asunnottomuuden varjoon. Naisten asunnottomuus ”piiloasunnottomuutta”.
- Tällä hetkellä asunnottomia naisia määritellään olevan Suomessa noin 1800 eli viidesosa pitkäaikaisasunnottomista.
- Naistyön tavoitteena oli ratkaista naisten asunnottomuuden kysymys ***kiinnittämällä naiset vahvemmin osaksi muuta yhteiskuntaa.***

Nykyajan vaivaisakka ja kohtaaminen palvelujärjestelmässä

Kohtaaminen:

- Institutionaalinen toimintaympäristö
- Kiinnipitävä ja poissulkeva ympäristö
- Naisten valitsema elämäntapa (ei tarvitse muuttaa käytöstään saadakseen palveluita)

Mitä se kertoo kohtaamisesta?

Vaivaisakan kohtaaminen

- Taustalla diakoniatyön keskeinen periaate, **ihmisten kokonaisvaltainen kohtaaminen** ja auttaminen. Tavoitteena aineellinen, henkinen ja hengellinen kohtaaminen.
- Kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen liittyy **ajatus siitä, että naisten on mahdollista noudattaa valitsemaansa elämäntapaa** eikä tarvitse muuttaa käytöstään saadakseen palveluita.
- Sukupuoli tulkitaan monimuotoisena. Se on sekä henkilökohtainen sukupuoli-identiteetti että kollektiivinen, ihmisiä yhdessä pitävä identiteetti.
- Kohtaamisessa mahdollisuus identiteettien kirjoon ja jopa haastaa naisia uudenlaisiin identiteettikokeiluihin.

Akkoja, ukkoja- ihmisiä

Diakoniatyön keskeinen periaate, ***ihmisten kokonaisvaltainen kohtaaminen*** ja auttaminen.

Sosiaalityön tavoite on ***vahvistaa ihmisyyttä***

Humanisaatio ihmiseksi tulemisena (*Wihersaari 2010*)

- Tapahtuma, jonka avulla ***ihminen tavoittaa ihmisen ideaalinsa*** ja tulee moraaliseksi olennoksi.
- Humanisaatio humanismin ihanteen toteutuksena pitää sisällään ihmisyyden ideaalin toteutumisen.
- Pitää sisällään myös ***ihmiskatsomuksen*** eli käsityksen siitä, millainen ihmisen tulee olla ollakseen olemuksensa mukainen.
- Ihmisyyys on ihanne, jota kohti voi mennä etsien, mutta se on päämäärä, jota ei voi koskaan lopullisesti löytää.

Vuorovaikutuksen ytimessä

- Kohtaaminen on vuorovaikutusta, toisen subjektin kohtaamista
- Kyseessä on **prosessi, jossa erilaiset maailmasuhteet kohtaavat**, ja kohtaajat avautuvat toiselle persoonalle horisonttien yhteensulautumisessa.
- Kyseessä on **Levinasin** termein ”hyppy äärettömyyteen”, jonka jälkeen subjekti palatessaan kokee sisäisen maailmansa uudenlaisina merkityksinä.
- Kohtaaminen määrittyy tämän näkemyksen kautta minuuden uutena löytämisenä toisen ihmisen hyväksymisen kautta.
 - **Aito kohtaaminen** on Silkelän mukaan tila, joka merkitsee täyteyttä ja ajattomuutta.

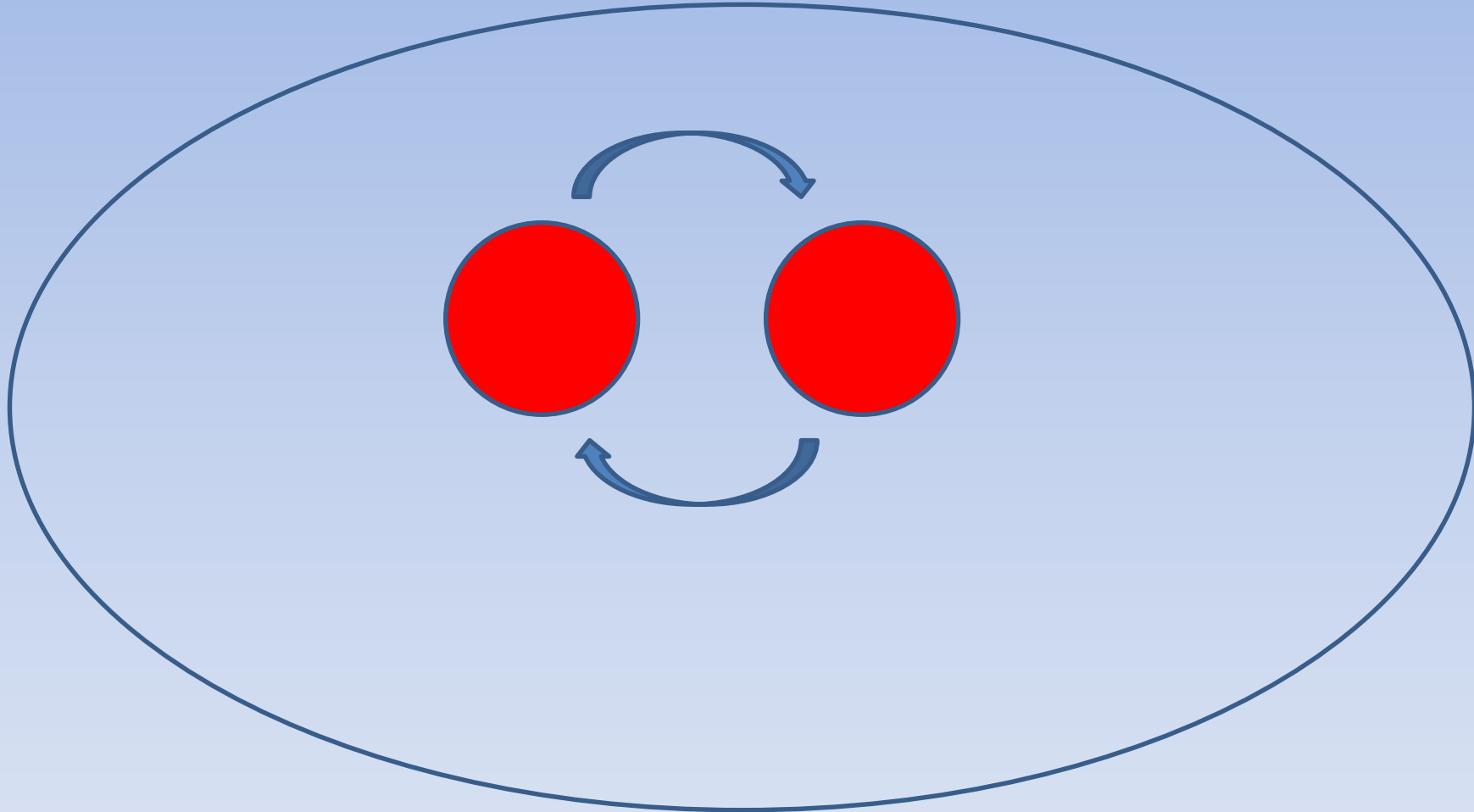
Kohtaamisen taustalla..

- Kohtaamisen ja ihmisyyden ideaali (Buber, Levinas)
- Buberin mukaan todellisen dialogin ilmestymispaikka on sydämessä.
- ***Sydän on paikka, jossa kohtaaminen käsitetään.*** Sydän on ihmisen ydin, se sisältää meidän olemisemme, moraalimme ja henkemme. Avoimen sydämen avulla voimme nähdä ja kokea sen, mikä on ***välittömän kokemuksen tuolla puolen.***
- ***Dialogi kohtaamisen paikkana***

Dialogi

- Dialogilla tarkoitetaan keskustelevaa suhdetta ympäristön kanssa.
- Se on kielellistä kanssakäymistä, keskustelua ja yksilön sisäistä vuoropuhelua.
- Dialogi on myös aktiivista, vapaaehtoista, vastavuoroista ja reflektiivistä.
- ***Dialogi ei ole sukupuolisidonnaista.***
- Kyse ei ole vain puhutusta kielestä, vaan oman ja toisen ajatteluun tutustumisesta.

Dialogi

Todellista dialogia ei voi tuottaa, siihen voi olla vain valmiina. Sitä ei voi suunnitella, sillä se on lähtökohdiltaan ja lopputulokseltaan avoin kohtaamisen tila.

Ich und Du

Buber nousee teoksessaan Ich und Du *irti tietoisuutta korostavasta filosofiasta*. Tietoisuuden korostamisen tilalle hän asetti **Minä–Sinä**-suhteen, jonka perustana on **intuitiivinen eläytyminen toisen asemaan** tai kielellinen viestintä minän ja sinän välillä.

Minä–Se-suhde perustuu kokemukseen tai tietoon, joka on, ei keskustelukumppanien välillä, vaan Minän sisällä.

Minä–Minä edustaa subjekti–subjekti-kohtaamista ja Minä–Se -suhde subjektin ja objektin välistä suhdetta.

Minän sanomisen kautta **maailma joko on meissä tai meidän ulkopuolellamme**.

Minä–Sinä -suhteessa on mukana koko ihmisen olemus, Minä–Se-suhteessa suhde on välillinen.

Kohtaamisen haasteet

– *Asymmetrinen vs. symmetrinen*

- Symmetrinen vuorovaikutus liittyy vapaaehtoisuuteen ja tasapainoon, asymmetrinen taas pakollisuuteen ja epätasapainoon.
- Dialogissa kumppanit ovat aaltomaisessa keskinäisessä riippuvuussuhteessa, jossa riippuvuus toisen toiminnoista ja tulkinnoista on jatkuvasti läsnä.
- Vuorovaikutteinen dialoginen keskustelu pitää sisällään keskustelijoiden väliset oletetut merkitykset ja oletukset, joiden kautta yhteinen ymmärrys voi syntyä.
- Dialogisessa asymmetrisessä suhteessa ***vuorovaikutuksen rooli ja laatu ovat sekä keskeisiä että haasteellisia.***

Vaivaisakan paluu?

Sote 2019

Siun sote

Ekso

Naistyön tavoitteena oli ratkaista naisten
asunnottomuuden kysymys

*kiinnittämällä naiset vahvemmin osaksi
muuta yhteiskuntaa.*

Oma Häme

Arvot ja painopisteet

- 1) Osallisuuden edistäminen
- 2) Prosessien ja palvelurakenteen asukaslähtöinen suunnittelu

Asukas-
lähtöisyys

Yhteistyö-
hakuisuus

Tietoon
perus-tuminen

Läpi-
näkyvyys

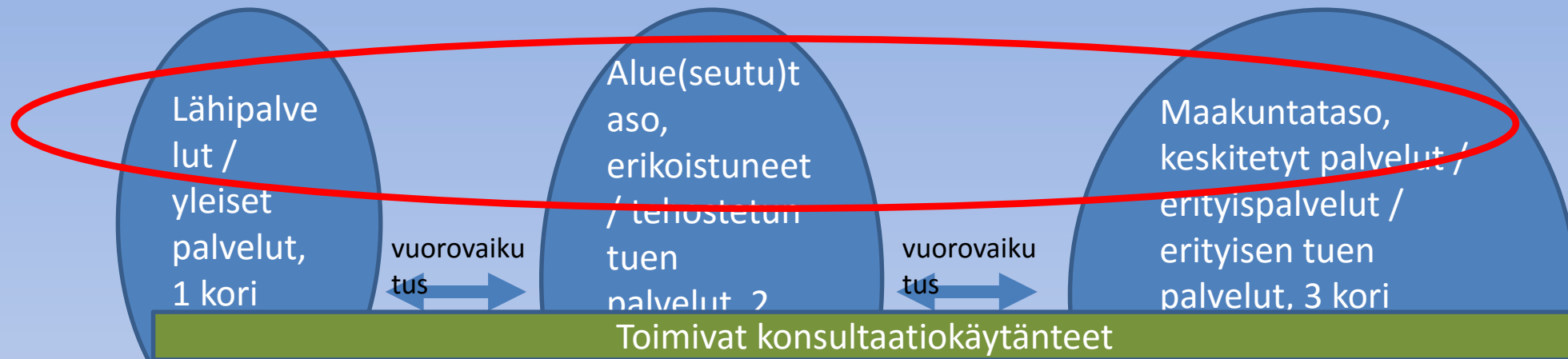
Luottamus

I TEEMA Asukaslähtöisyys ja asukkaiden tarpeiden analysointi

II TEEMA Sote- integraatio ja yhteistyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja ylläpitämiseksi

III TEEMA Kustannustehokkuus

IV TEEMA Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuus

Yhteensopivat tietojärjestelmät → kokonaiskuva asiakkaan tuen tarpeesta

ajallinen palvelutarpeen arvioinnin prosessi, Toimivat "palvelupolut",

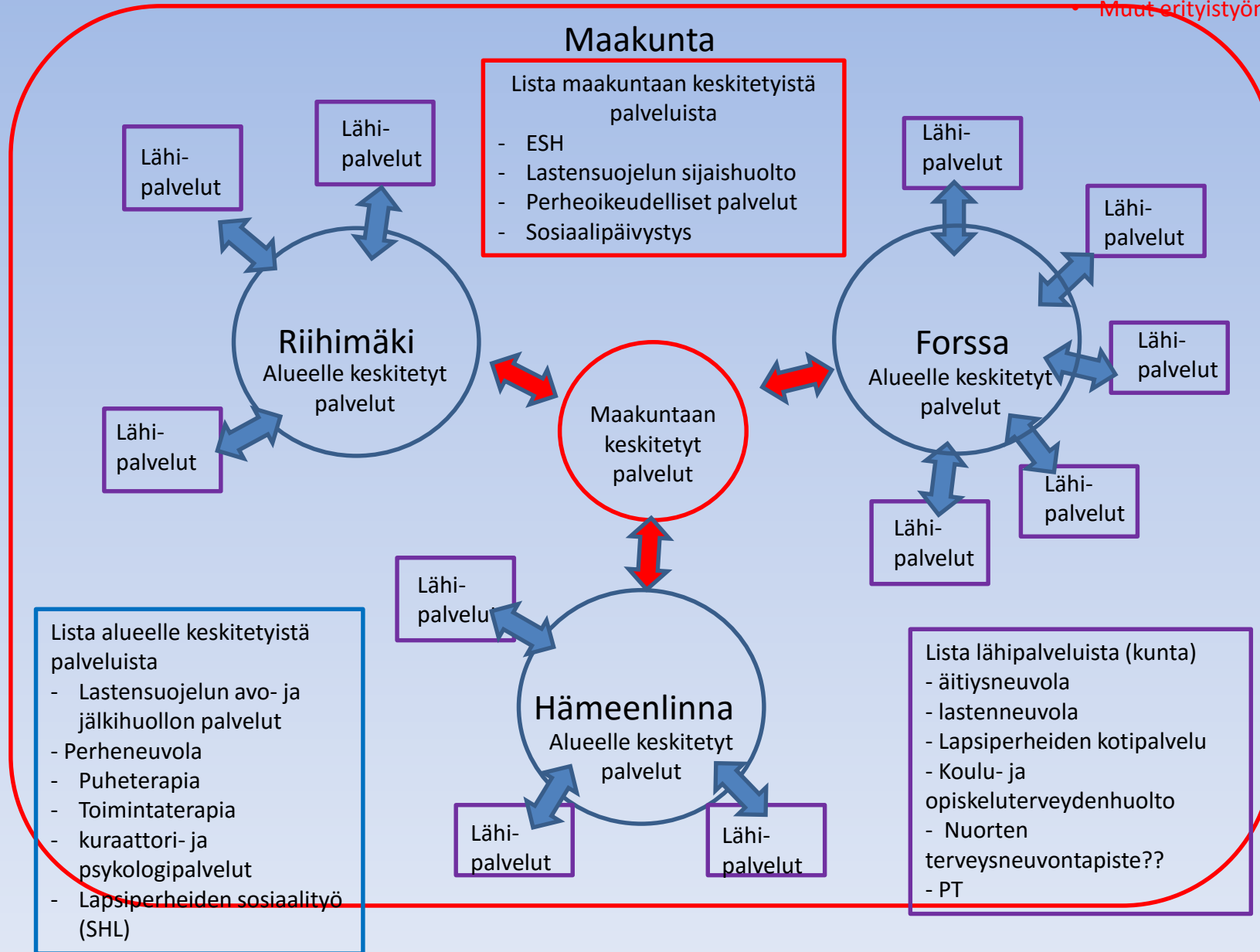
Palvelujen suunnat:

-
-
-

Hämeen sote-malli

Palvelut konsultaatioina:

- Lastenlääkäri, psykiatri, neurologi
- Psykologi
- Sosiaalityöntekijä
- Muut erityistyöntekijät

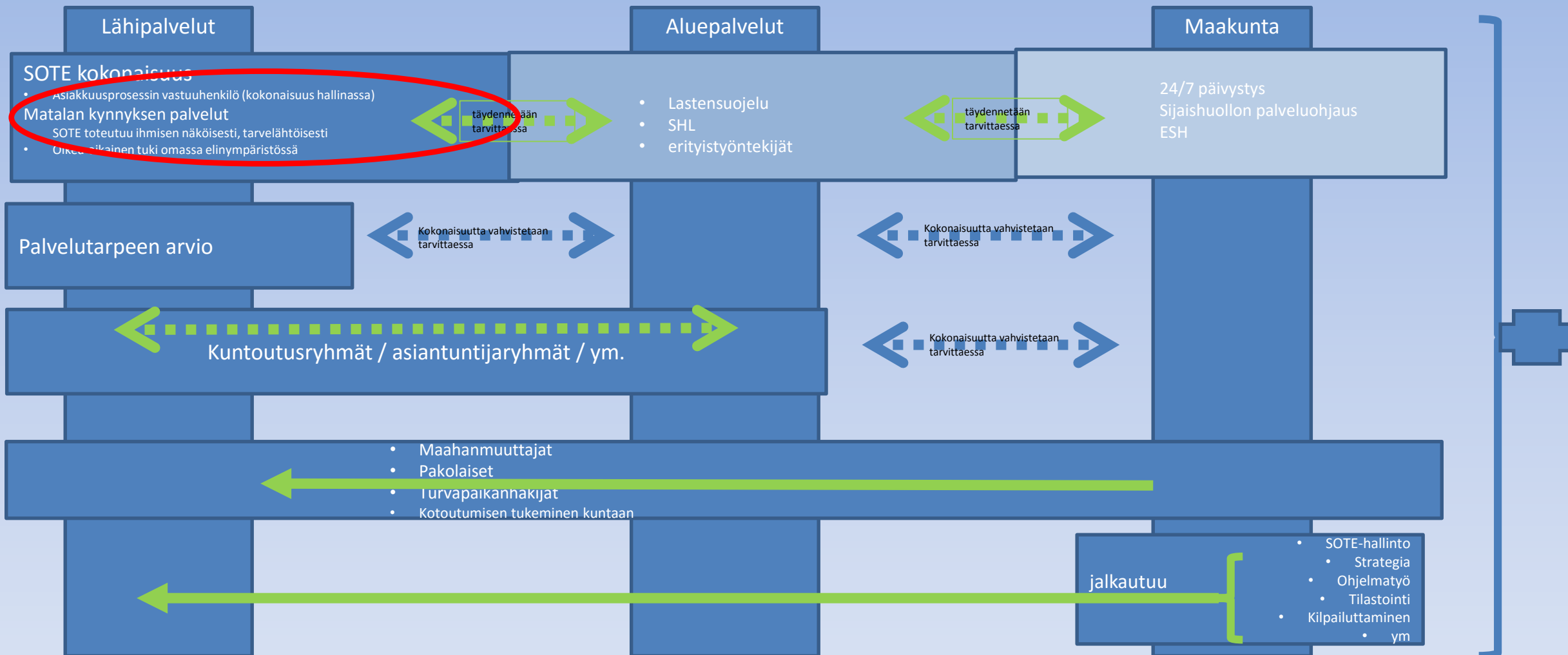
Lähipalvelut +/-

+ arkeen liittyvät palvelut lähellä ja asukkaiden helposti saavutettavissa → tukee arjen hyvinvointia

+ sote-palvelut lähellä kunnan organisaatiota → mahdollistaa joustavan yhteistyön laadukkaan ja kokonaisvaltaisen asiakasprosessin saavuttamiseksi peruspalveluissa

+ konsultaatio ulottuu perheeseen asti

- Onnistutaanko tunnistamaan ne palvelut, jotka on tarkoituksenmukaista tuottaa lähipalveluina

YHTEINEN TAVOITE: -POLKU VUOTEEN 2019

→ Konkreettisia lähiajan, jo heti toteutettavia tavoitteita/laajempia kokonaisuuksia vuoteen 2019

→ Sotemallin suunnittelu lähipalveluna/seudullisena palveluna/maakunnallisena palveluna (asiakkaista sekä palveluista käsin rakennettuna)

→ Palvelutarjottimen rakentaminen eri ryhmille

→ Yhteisten indikaattoreiden luominen (so/te asiantuntijoiden yhteistyössä)

Vaivaisakka

El palaa, koska on jatkossa tarpeeton

Kaikkia kohdellaan tilanteesta ja asemasta riippumatta ihmisinä humanisaation periaatteiden mukaisesti.

Rakennamme eri puolilla Suomea uuden palvelurakennemallin, jonka seurauksena:

Palvelut ovat asiakaslähtöisiä

Palvelut ovat oikein kohdentuvia

Palvelut ovat oikea-aikaisia